

LOS (260) *sb m*

łós, łós- (40), los, los- (14); łós, łós- *KochTr*, *KochPieś* (2), *ZawJeft* (2), *GórnTroas* (7); los-
OpecŻyw; łós, łós- : los, los- *Mącz* (15:11), *SarnStat* (13:2).

sg *N* łós (62). ◇ *G* łósu (15), łósa (1) *Phil*. ◇ *D* łóswi (1). ◇ *A* łós (51). ◇ *I* łósem (55); -em *Mącz*
(15), *GórnTroas* (1), -(e)m (39). ◇ *L* łósie (2). ◇ *pl N* łósy (12). ◇ *G* łósów (15); -ów (5), -(o)w (10).
◇ *A* łósy (42). ◇ *I* łósy (3) *BielKron*, *KochMon*, *KolakCath*, łósmi (1) *BibRadz*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. Przedmiot, przy pomooy którego dokonuje się losowania, kostka, tabliczka, kartka z numerem, do której na zasadzie umowy jest przywiązane określone znaczenie (np. kto wyciągnął los, dostawał określone uprawnienia, obowiązki, posiadłości itp.); także czynność losowania; *sors Calag*, *Cn*; *sortitio Mącz*, *Cn* (220) : Ktoemuż piłmu wyęcey będyełz wyerzył? Czyli obyemá lofem/ dziś yednemu/ yutro drugyemu? Czyli żadnemu *KromRozm I M3v*; *Leop Num* 26/55, 1.*Par* 24/31, *Esth* 9/24; *BielKron* 38v, 48; *Sortito*, *Adverbium*, *Lofem/* przez los. *Mącz* 403c, 403b; *RejPos* 287v; *BielSat* C2; *Hektor* zaś i *Ulisses* [...] losy rozpisawszy w przełbicy mieszali *KochMon* 30; a *Hektor* losy sam szafował *KochMon* 30; A z teyże przyczyny przezwáli Iehudczycy one dni Purym od przezwiłká lofu [Atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim id est sortium] *BudBib Esth* 9/26; *MycPrz* II C3, C3v [2 r.], C4; ná kroleństwo/ przez lofy y pomázanie był wftawiony *CzechRozm* 140; *Calag* 340b; *BielRozm* 18; *Calep* 544b, 994a [2 r.]; *Phil* E3; *Mogłáciem* drugiéy wziąć łós/ y wygrác w téy mierze *GórnTroas* 65, 11, 56, 60, 64; *WujNT Act* 1/26, s. 396 *marg*, 398 [4 r.], *Zzzzz4*; *SarnStat* 1072 [2 r.], 1264; *Oni* Zeglarze w tey rofprawie vzywáli lofów. *PowodPr* 54, 54 [3 r.], 55.

los o kogo, o co (2): Więc o káżdą z was był łós/ á mogło posłużyć Drugiéy fczęścié/ iż może niewoléy nie vzyć. *GórnTroas* 60; *Rozdzielenie* fukienek/ y los o iednę. *LatHar* 735 *marg*.

los na co (1): Loфы ná wybieranie vrzędnikow *SkarKaz* Oooov.

W przeciwstawieniu: »los ... obiranie« (1): *Ano Mácyey S.* zá lofem á nye zá obiránim ná ápoftolłki vrząd wládzon. *KromRozm III* 18v.

Frazy: »(przy-, u)padł, (przy)padnie los, przypadnienie losow« = *sors exiit Cn*; *sors ascendit a. cecidit a. egressa est Vulg* [w tym: na kogo, co (27), komu (5)] [szyk zmienny] (28:6:1): á na kthore kolwiek pokolenie los pádnie [quamcumque tribum sors invenerit]/ przyftąpi po rodzinách (a fámiliách) fwoich *Leop Ios* 7/14, *Ios* 18/11, 19/10, 24, 1.*Par* 25/9; *BibRadz Ios* 19/1, 10, 17, 32, *Act* 1 *arg*; przypadł los ná *Hełfyonę* [...] zwiázáli iá á położyli ná brzegu morłkim *Wieloribowi* *BielKron* 54, 38v, 47v, 54, 64v, 92 (10); *HistRzym* 114, 114v; *RejPos* 287v, 290v; W *Rzymie* ten bywał obyczay/ iż iefli wiele ich w rycerłkiey posłudze wyftępku fię iákiego dopuścili/ tedy ná kogo los padł niektorych karano [sortione in quosdam animaduerteretur] *ModrzBaz* 119; *WujNT Luc* 1/9, *Act* 1/26, s. 398; *SarnStat* 1072 [5 r.], 1264 [2 r.].

»wyszedł (a. przyszedł) los« = *egressa est sors Vulg*, *PolAnt* [szyk zmienny] (3): *Czwarthy* los wyffedł ná fyny *Izáchár* *Leop Ios* 19/17, *Ios* 19/1; *BibRadz Ios* 19/24.

Zwroty: »losem, z losu (się) dostać (a. otrzymać)« = *sortior, nancisci sortem Mącz*; *sorte datum esse Cn* [szyk zmienny] (8:1): a czo ssie kthoremv dosthanye *S Lossu* tho mayá dzierzecz wiecznye *ZapWar*

1550 nr 2655; *BibRadz Num* 34/13; Quantum cuiquae sorte cedet, Ile fie komu łósem doftanie. *Mącz* 403b, 240d, 403c, 440b; *BudBib Ios* 21/20, 40 [38]; *GórnTroas* 11.

»losy grać« (1): *GliczKsiqż* G6 cf »los a kostka«.

»los(y) miotać (a. miecić), puszczać (a. puścić), rzucić (a. rzucać); miotanie, puszczenie losow (a. losu); niech będą losy miotane« = *sortiri Mącz, Calep, Cn; sortem ducere Mącz [w tym o kogo, co (21), na kogo co (12)] [szyk zmienny] (19:21:15;4:1;2):* Cżterzy części wdziááli/ Aby o nie los miotáli *BierEz* M2v; Rozdzielili sobie odzienijé moie/ a na łuknią moię miotali łofy [*diviserunt vestimenta eius sortem mittentes Matth* 27/35] *OpecŻyw* 142v [*przekład tego samego tekstu TarDuch* A3v, *RejPs, ArtKanc, LatHar* 735, *WujNT*]; *TarDuch* A3v, C6; *RejPs* 32; maia folwarkowe role wssisthki miedzy sobą pomierzycz napoly a roszdielywssy maia na to loss puscicz komu sia czo dosthanie. *ZapWar* 1548 nr 2668, 1550 nr 2655; *LubPs* F, F2; Z kráście ziemię/ popiścież ia/ á wroc cie [!] fie zás do mnie: żebyth przed Pánem Bogiem wálfym w Sylo/ puścił miedzy was Los [*ut hic coram Domino in Silo mittam vobis sortem*]. *Leop Ios* 18/9; nie rozrzynaymy iey/ ále rzućmy o nię los/ cżyiáby [!] była [*sed sortiamur de illa cuius sit*]. *Leop Ioann* 19/24, *Is* 34/17, *1.Par* 24/31, 25/8, *Ioel* 3/3, *Ioann* 19/24; *BielKron* 38v, 47v, 54, 64, 64v (11); *Mącz* 96a, 403c [3 r.], 505c; *RejZwierc* 23, 64v; miotał los [*et misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem*] na wytrácenie y na wygubienie ich *BudBib Esth* 9/24, *Is* 34/17, *Ioel* 3/3; *BudNT przedm* b3, *Matth* 27/36[35]; *CzechRozm* 203; *Napirwey* łofy [...] Rzućić o przodek obiemá fie zdáło. *KochSz* A4v; *ArtKanc* D13; *Calep* 994a [2 r.]; *LatHar* 320, 700 [2 r.], 712, 725, 735 [2 r.]; *WujNT Matth* 27/35 [2 r.], *Mar* 15/24, *Luc* 23/34, s. 379, *Ioann* 19/24 [2 r.]; A gdzieby fie około miotánia Lófów o gránice niemogli oni dobrzy mężowie wybráni zgodzić/ tedy niech łofy z oboiéy łrony będą miotáné [*extunc sortes ab utraque parte mittantur quamcunque autem partem sors contigerit JanStat* 848] *SarnStat* 1072, 1264 [2 r.].

»losem (a. przez los(y)) ob(ie)ran(y), wybranie, ob(ie)rać (a. wybierać)« = *sorte datus a. ductus, sortito capere Mącz; subsortiri Calep (6:1:5): Mącz* 57a, 96a, 403c [2 r.]; *MycPrz* II C3; nie z drogiby było/ áby oni pirwey łósem obráni byli/ ktorziby potym wedle zdánia łwego obieráli drugie [*ut sorte primum eligerentur ii, qui postea iudico eligerent iudices*] *ModrzBaz* 92, 89v; *Subsortior* – Przez los infza radewi bieram [!]. *Calep* 1021b, 1021b; Iáko y v Zydow łósem obierano iednego/ ktorzyby pewnego czáfu w kościele kádził. *WujNT* 398, 394; *SarnStat* 1300.

»losem (po-, roz)dzielić, rozdział, rozdzielona losem; rozdzielenie przez los« = *in sortem mittere Vulg; sorte distribuere PolAnt; sorti a. ex sorte cadere alicui Cn [szyk zmienny] (12:1:1;1):* Thá ieft ziemia ktorą podzielićie łósem [*Haec est terra quam mittetis in sortem*] w dziedzictwo pokoleniam Ifráelłkim *Leop Ez* 48/29, *Deut* 1/38, *Ios* 1/6, *1.Par* 26 arg; *BibRadz Num* 26/55, 56, 33/53, *Ios* 23/4; *Aequaliter aut sorte legionibus agros assignare, Iednáko álbo łósem miedzy woyská role podzielić/ rozdáć. Mącz* 392b, 403b, 403c [2 r.]; A oládziwłzy tám ludzi połtronne w granicách ich/ ziemię łósem rozdzielić [*sorte distribueret terram illorum*] *BudBib 1.Mach* 3/36; *BudNT Act* 13/19; *WujNT Act* 13/19.

»losem przypaść, przyjść« = *sorte contingere Vulg [szyk zmienny] [5:3]:* Cokolwiek łósem przypádnie/ tho niechay wezmą bądż ich wiele bądż tełż máło. *Leop Num* 26/55, *1.Par* 6/54; *BibRadz*

Num 33/54, *Ios* 14/2; *BielKron* 48, 244; *RejPos* 295; przyzło nań [na Zacharyjasza] lofem aby kádził wšzedłzy do kościoła Pánfkiego *LatHar* 686.

»losem się rozprawi(a)ć (a. rozprawować)« (3): Rem ad sortem revocare. O nieyáką rzecz lofy miotác/ lófem lie rozpráwić. *Mqcz* 505c, 480d, 508d.

»(u)czynić los między sobą« (2): Y czynili los miedzy sobą *HistRzym* 114, 114.

»za losem wyjść« = *być wybranym drogą losowania* (1): Y itáło lie gdy Zacháriařz vrząd kápłáńfki ípráwował przed Bogiem [...] zá lofem wyředł [sorte exiit] aby zápal kładł wředłfzy do Kościoła Pánfkiego. *Leop Luc* 1/9.

Wyrażenie: »los wyrzucony« (2): á ná którąkolwiek řtronę lós wyrzuconj przypádnie: tedy druga řtroná/ którý los niedotknął/ ma řześć řwiádkow *SarnStat* 1264, 1072.

Szeregi: »losem abo na dziale« (1): Komu lie lófem/ ábo ná dziale dořtánę? *GórnTroas* 11.

»los albo kamień« (1): Per calculos praeterea sententias ferebant iudices antiquitus, Stárzy mieli dwoye lofy/ álbo/ kámienie/ białe y czarne. Białemi wolno puřczáli/ Czarnemi przekázowali. *Mqcz* 31c.

»los a kostka« (1): o którą [suknię] przy smyerći lotrowye lofy á kořtki gráli. *GliczKřiqż* G6.

W przen (8) :

Fraza: »los padnie (a. padł), wynidzie« (4:1): [řmierć sprawiedliwa] ná kogo los naprzod pádnie/ Ták Páná/ iáko řługę/ poima *KochPieř* 17, 43; Ířz nie tylko onemu to lofy pádáia/ Ale wřzyřtkim tym ktorzy ná řziemi mięřzkáia. *KořakCath* B4v, A3v, C2v.

Zwroty: »być losem przegraniem« (1): Lecř ten v řzczęřcia ieřt lofem przegránem/ Co dla řákomřtwá chce być rychło Pánem. *KmitaPsal* A4.

»[komu] los miecić wátpliwie« (1): Ták řię obiedwie řtronie řieką zápalczywie/ Mars temu y owemu los miece wátpliwie. *StryjKron* 240.

Wyrażenia: »los nieuchroniony« (1): Ze ieřliby od Bogá on kres náznáczony/ Ná nich przyřzedł/ y los padł/ iuřz nie vchroniony. *KořakCath* A3v.

»los řmiertelny« (1): w iedněřz drogę idřiem á řaden nie zgádnie Ná ktorego z nas pierwey/ los řmiertelny pádnie. *KořakCath* C2v.

»los řywota« (1): kto chce tworzyć dzban, z ktorego lofy řywotá wedle bácnych, řzczefliwie wychodzą, Trzeba dobrego tworce. *CiekPotr* 26.

a. *Gra, hazard* (11) : Iuřtinie chciey to przedřię brác/ Náucř lie ty odemnię grác/ [...] Lofem wřzelka rzecz przychodzi/ Lub dobrze álbo zle zbrodzi/ A kto ná co wáży řmieie/ Miewa z lofu dobrá wiele *BielKom* F2; Nie miey lořow gry ná pyecży/ Stąd pochodzą márne rzeczy *BielKom* F3, F3; *BielSat* C3 [2 r.]; *BielRozm* 20 [2 r.].

W porównaniu (2): Pátrřze iáko ři řywą by kořtyrá z Lořu *BielSat* C3 [idem] *BielRozm* 20.

Przen: *Sztuczka* (1) : Páni miła/ ten wiele ludźi řwiodł řwoimi Lořy/ á my go dobrze znamy iáko lie vrodził/ y čzyi ieřt řyn *BielKron* 464.

2. *Dział, dziedzictwo, majętność otrzymana drogą losowania; sors Vulg, PolAnt* (19) : ze wřřyřtkich miařt ktore w ich lořie były/ zeřfli lie do miářthá Gábáá [que sortis suae erant] *Leop Iudic* 20/14; Rozdzielił Dawid z řynow Ařářřowych/ Hemánowych/ y Idyřthum Kántory y Orgániřti ná czterzy

dwadzieścia fámíliey y łosow [!]. *Leop* 1.*Par* 25 *arg*; *BielKron* 64; rzekł Iehudá Szymehonowi brátu fwmu/ idz zemną (wyfwbodząc) lofu mego á woiować będziem Kánááná *BudBib Iudic* 1/3, *Ios* 17/14, 17 [2 r.] *Iudic* 1/3.

Szereg: »nie część ani los« (1): Nie máłz tobie części áni lofu w rzeczy tey [*non est tibi pars neque sors in sermone isto*] *BudNT Act* 8/20[21].

W przen (10) : dułá złośliwa/ zátaráci człowieká ktory iá ma/ [...] y przywiedzie go w los niewiernych [*et deducet in sortem impiorum*] *Leop Eccle* 6/4; W pewnych ftronách ftrumieniá cząftká twoiá/ ten ieft los thwoy [*In partibus torrentis pars tua, haec est sors tua*] *Leop Is* 57/6, 17/14; A ty idzi ná koniec/ á odpoczniesz y ftániesz ná lošie twoiem ná końcu dni [*Tu autem vade ad praefinitum et requiesces et stabis in sorte tua in finem dierum*] *BudBib Dan* 12/13, *Is* 57/6; *BudNT Act* 26/18; Dzięwká twoiá dobry lós (możesz wierzyć) wzięłá *KochTr* 22; Rácźże nas policzyć w los z twemi Świętymi *ArtKanc* N19v; *WujNT* 396 *marg*; To tedy ieft według táiemnice los kácerfki/ [...] mieć fwoię ofobliwą część włáfnego błędu. *PowodPr* 55.

3. Szczęście; przypadek, traf dobry lub zły; przeznaczenie, wyrok; sors Mącz, Calep, Cn (20) : Co komu los przyniešie s Páńfkiego przeźrzenia/ To mu zázwdy przypada z dawnego zrzádenia. *RejWiz* 129; Dla tego zdrowie fwe pod wízeláki los fortuny wydawam. *BielKron* 306v; *Mącz* 57a; což wždy inźzego ieft [*ślachectwo*]/ iáko *Eudouicus Viues* známieniće mowi/ iedno los rodzenia á ludzkie mniámie [*nascendi sors et opinio*]/ ktore⁸⁰ częścíey przez rozboj doftawáią niź kiedy przez męftwo? *ModrzBaz* 57; Fortuná rownym lofem wízytkich fmielzy. *StryjKron* 255, 255; Tákowy ieft lós wieku náłzego/ Ze w nim nie niemáłz wltáwicznego. *ZawJeft* 30, 39; Kiedy niebiefkie lofy ten świat podźieláły/ Polfzcze nawiętfzá korzyść w roli zoftáwiáły *GostGospGroch kt*; *Calep* 994a; moc Niebiefka ták lofy podáłá/ Zebym dziedźicow fwoich w Niebie náydowáłá. *KołakCath* A3v; A Bog ináczey los obrocił/ iż oná [*wiara katolicka*] gorę wzięłá *PowodPr* 55, 56.

Frazy: »tak chciał los« (1): Dźiś fąfiádá obłápiam/ iutro z nim zá włofy/ Co wiedźcie? Ták fna chćiáły nieodmienne Lofy. *Prot* B2.

»co los da« (1): Ráczye pátrzymy dáley co nam lofy dádzą *KołakCath* C.

Wyrażenia: »los nieszczęsny« (1): A Tropos iádowita [...] Ná cel lofow nieszczęfnych z przętká poftáwiłá/ Oftátniego Dźiedzicá świáta pozbáwiłá. *KołakCath* B2v.

»los wieczny (a. wiekuisty)« (2): Ale iż Dekret lofow wiekuiftych/ Ná nowe páńftwo/ z kráiów twych oyczyftych/ Wzywa cię *GrochKal* 7; *KołakCath* B3v.

Szeregi: »fatami i losy« (1): MOc Boża tocząc Niebá świat nie vchronnemi Fatámi/ moderuię [!] y lofy wiecznemi. *KołakCath* B3v.

»los, (i) szczęście« [szyk 1:1] (2): *Mącz* 403b; Co więc tá grá pocźciwa y Rycerfka vmi/ Co zá fzcześćie y los iey koźdy rozumi. *CzahTr* G3.

4. Osoba dialogu (1) : (*did*) Los koftki wyrzuci. (–) Y coć do fpráwiedliwości/ Gdy ieft naczynie w cáłości/ Ato máłz koftki prawdziwe/ Tákież kárky [!] fpráwiedliwe *BielKom* F2v.

Synonimy: **1.** bierka, gálka, kamień, kartka, kostka; **2.** cząstka, część, dział; **3.** fortuna, przypadek, szczęście, trafunek.